Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (prvá komora)

z 15. novembra 2018 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Rovnosť zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod – Smernica 2000/43/ES – Článok 3 ods. 1 písm. g) – Pôsobnosť – Pojem ‚vzdelanie' – Poskytovanie štipendií súkromnou nadáciou na podporu výskumných alebo študijných projektov v zahraničí – Článok 2 ods. 2 písm. b) – Nepriama diskriminácia – Poskytovanie týchto štipendií pod podmienkou predchádzajúceho absolvovania prvej štátnej skúšky z práva (*Erste Juristische Staatsprüfung*) v Nemecku"

Vo veci C-457/17,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Bundesgerichtshof (Spolkový súdny dvor, Nemecko) z 1. júna 2017 a doručený Súdnemu dvoru 31. júla 2017, ktorý súvisí s konaním:

Heiko Jonny Maniero

proti

Studienstiftung des deutschen Volkes eV,

SÚDNY DVOR (prvá komora),

v zložení: podpredsedníčka Súdneho dvora R. Silva de Lapuerta, vykonávajúca funkciu predsedníčky prvej komory, sudcovia A. Arabadžiev (spravodajca), E. Regan, C. G. Fernlund a S. Rodin,

generálna advokátka: E. Sharpston,

tajomník: R. Șereș, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 30. mája 2018,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– H. J. Maniero, v zastúpení: S. Mennemeyer, P. Rädler a U. Baumann, Rechtsanwälte,

– Studienstiftung des deutschen Volkes eV, v zastúpení: E. Waclawik, Rechtsanwalt, a G. Thüsing, profesor práva,

– nemecká vláda, v zastúpení: T. Henze, M. Hellmann a E. Lankenau, splnomocnení zástupcovia,

– Európska komisia, v zastúpení: D. Martin a B.-R. Killmann, splnomocnení zástupcovia,

* Jazyk konania: nemčina.

po vypočutí návrhov generálnej advokátky na pojednávaní 11. septembra 2018,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 2 ods. 2 písm. b) a článku 3 ods. 1 písm. g) smernice Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod (Ú. v. ES L 180, 2000, s. 22; Mim. vyd. 20/001, s. 23).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi pánom Heikom Jonnym Manierom a Studienstiftung des deutschen Volkes eV (Akademická nadácia nemeckého ľudu, ďalej len „nadácia“) vo veci žaloby o zdržanie sa konania a zákaz diskriminácie, ktorej údajne čelil pán Maniero z dôvodu svojho veku alebo pôvodu.

Právny rámec

Právo Únie

3 Podľa odôvodnení 12 a 16 smernice 2000/43:

„(12) Na zabezpečenie rozvoja demokratických a tolerantných spoločností, ktoré umožňujú účasť všetkých osôb bez ohľadu na ich rasový alebo etnický pôvod, mala by sa realizovať osobitná akcia v oblasti diskriminácie založenej na rasovom alebo etnickom pôvode, ktorá by okrem prístupu k zamestnaniu a k samostatne zárobkovým činnostiam mala pokryť oblasti ako sú vzdelanie, sociálna ochrana, vrátane sociálneho zabezpečenia a zdravotnej starostlivosti, sociálne výhody a prístup k tovaru a službám a ich poskytovanie.

…

(16) Je dôležité ochraňovať všetky fyzické osoby proti diskriminácii na základe rasy a etnického pôvodu…“

4 Článok 2 tejto smernice, nazvaný „Pojem diskriminácie“, vo svojich odsekoch 1 a 2 stanovuje:

„1. Na účely tejto smernice znamená zásada rovnakého zaobchádzania to, že neexistuje žiadna priama alebo nepriama diskriminácia na základe rasy alebo etnickom pôvode.

2. Na účely odseku 1:

…

b) za nepriamu diskrimináciu sa považuje prípad, ak by v dôsledku navonok neutrálneho predpisu, kritéria alebo zvyklosti bola znevýhodnená osoba určitej rasy alebo etnického pôvodu v porovnaní s inými osobami, iba ak uvedený predpis, kritérium alebo zvyklosť je objektívne odôvodnený legitímnym cieľom a prostriedky na jeho dosiahnutie sú primerané a nevyhnutné.“

5 Článok 3 uvedenej smernice, nazvaný „Rozsah“, vo svojom odseku 1 stanovuje:

„Táto smernica sa v rámci právomocí delegovaných na [Európsku úniu] vzťahuje na všetky osoby z verejného i súkromného sektora, vrátane verejných subjektov, pokiaľ ide o:

…

g) vzdelanie;

…“

Nemecké právo

6 Smernica 2000/43 bola do nemeckého právneho poriadku prebratá prostredníctvom Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz (všeobecný zákon o rovnosti zaobchádzania) zo 14. augusta 2006 (BGBl. 2006 I, s. 1897, ďalej len „AGG“).

7 Podľa § 1 AGG s názvom „Cieľ zákona“:

„Cieľom tohto zákona je zabrániť akejkoľvek diskriminácii na základe rasy alebo etnického pôvodu, pohlavia, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie, alebo takúto diskrimináciu odstrániť.“

8 § 2 AGG s názvom „Pôsobnosť“ vo svojom odseku 1 stanovuje:

„Na základe tohto zákona je diskriminácia na základe niektorého z dôvodov uvedených v § 1 nezákonná, pokiaľ ide o:

…

7. vzdelanie“.

9 § 3 AGG s názvom „Definície“ vo svojich odsekoch 1 a 2 stanovuje:

„1. O priamu diskrimináciu ide vtedy, ak sa z niektorého z dôvodov uvedených v § 1 zaobchádza s jednou osobou nepriaznivejšie, ako sa v porovnateľnej situácii zaobchádza, zaobchádzalo alebo by sa mohlo zaobchádzať s inou osobou…

2. Za nepriamu diskrimináciu sa považuje prípad, ak by v dôsledku navonok neutrálneho predpisu, kritéria alebo zvyklosti mohli byť určité osoby konkrétne znevýhodnené z niektorého z dôvodov uvedených v § 1 v porovnaní s inými osobami, ibaže by tento predpis, kritérium alebo zvyklosť boli objektívne odôvodnené legitímnym cieľom a prostriedky na jeho dosiahnutie by boli primerané a nevyhnutné.“

10 § 19 AGG s názvom „Zákaz diskriminácie v občianskoprávnych vzťahoch“ vo svojom odseku 2 stanovuje:

„Navyše akékoľvek znevýhodnenie na základe rasy alebo etnického pôvodu je protiprávne aj pri vzniku, existencii alebo zániku iných občianskoprávnych vzťahov v zmysle § 2 ods. 1 bodov 5 až 8.“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

11 Pán Maniero je taliansky štátny príslušník, ktorý sa narodil a býva v Nemecku. V roku 2013 získal na univerzite Haybusak v Jerevane (Arménsko) univerzitný titul *Bachelor of Laws*.

12 Nadácia je združenie zaregistrované v Nemecku, ktorého cieľom je najmä prostredníctvom poskytovania štipendií podporovať univerzitné vzdelávanie mladých ľudí, ktorí môžu vzhľadom na svoj veľký vedecký alebo umelecký talent, ako aj osobnostné kvality, osobitným spôsobom slúžiť v prospech verejného záujmu.

13 E-mailom z 11. decembra 2013 sa pán Maniero informoval u nadácie o podmienkach získania štipendia v rámci jej programu s názvom „Bucerius Jura“ (ďalej len „program Bucerius Jura“), ktorého cieľom je podporovať výskumné alebo študijné projekty v oblasti práva v zahraničí.

14 E-mailom zo 17. januára 2014 nadácia informovala pána Maniera, že podmienkou získania štipendia je úspešné absolvovanie prvej štátnej skúšky z práva (*Erste Juristische Staatsprüfung*).

15 E-mailom z toho istého dňa žalobca nadácii odpovedal, že univerzitný titul, ktorý získal v Arménsku po skončení päťročného štúdia, je porovnateľný s druhou štátnou skúškou z práva (*Zweite Juristische Staatsprüfung*), keďže svojho držiteľa oprávňuje v tejto tretej krajine vykonávať funkciu sudcu a povolanie advokáta. Dodal, že podmienka vyžadovaná na účely získania štipendia v rámci programu Bucerius Jura môže porušovať všeobecnú zásadu rovnosti zaobchádzania, pretože predstavuje diskrimináciu na základe etnického alebo sociálneho pôvodu.

16 Pán Maniero nepodal v lehote stanovenej na tento účel žiadosť o poskytnutie štipendia v rámci uvedeného programu. V následnej korešpondencii s nadáciou pán Maniero tvrdil, že negatívny postoj tejto nadácie ho odradil od predloženia žiadosti.

17 Pán Maniero podal proti nadácii žalobu o zdržanie sa konania a zákaz diskriminácie na základe jeho veku alebo pôvodu, zaplatenie sumy 18 734,60 eura a uloženie povinnosti nahradiť dodatočnú škodu z titulu cestovných výdavkov.

18 Keďže nemecký prvostupňový a odvolací súd žalobe nevyhoveli, pán Maniero podal opravný prostriedok *Revision* na Bundesgerichtshof (Spolkový súdny dvor, Nemecko).

19 Vnútroštátny súd zastáva názor, že rozhodnutie sporu závisí po prvé od toho, či poskytovanie štipendií na podporu výskumných alebo študijných projektov v zahraničí zaregistrovaným združením spadá pod pojem „vzdelanie“ v zmysle článku 3 ods. 1 písm. g) smernice 2000/43. V tomto ohľade Bundesgerichtshof (Spolkový súdny dvor) uvádza, že návrh Európskej komisie, z ktorého táto smernica vychádza, odkazoval na „vzdelanie vrátane grantov a štipendií pri plnom rešpektovaní zodpovednosti členských štátov o obsahu výučby a organizácii vzdelávacích systémov a ich kultúrnej a jazykovej rozmanitosti“. Kladie si tak otázku, z akého dôvodu bol napokon ponechaný len pojem „vzdelanie“.

20 Po druhé v prípade kladnej odpovede na prvú otázku tento súd zastáva názor, že riešenie sporu závisí okrem iného od toho, či v rámci poskytnutia týchto štipendií zakladá podmienka absolvovania prvej štátnej skúšky z práva nepriamu diskrimináciu v zmysle článku 2 ods. 2 písm. b) smernice 2000/43 vo vzťahu k občanovi Únie, ktorý získal porovnateľný diplom mimo Únie, pokiaľ voľba miesta získania diplomu nemá žiadnu súvislosť s etnickým pôvodom dotknutej osoby a táto dotknutá osoba, ktorá má bydlisko v Nemecku a plynulo ovláda nemecký jazyk, mala možnosť študovať právo v Nemecku a absolvovať tam prvú štátnu skúšku z práva.

21 Je pravda, ako to tvrdí pán Maniero, že takáto podmienka má za následok znevýhodnenie osôb cudzieho etnického pôvodu, ktoré sú držiteľmi rovnocenného diplomu získaného v zahraničí, pokiaľ tieto osoby nemohli študovať v Nemecku alebo prinajmenšom to pre ne nebolo jednoduché.

22 Bundesgerichtshof (Spolkový súdny dvor) však má pochybnosti, pokiaľ ide o otázku, či pán Maniero patrí do takej znevýhodnenej skupiny. Podľa tohto súdu totiž na jednej strane perfektne ovláda nemčinu, býva v Nemecku, a teda bez ťažkostí mohol študovať v tomto členskom štáte. Navyše jeho rozhodnutie získať diplom v Arménsku nemalo súvislosť s jeho etnickým pôvodom.

23 Na druhej strane tento súd uvádza, že tak, ako to vyplýva z bodu 60 rozsudku zo 16. júla 2015, ČEZ Razpredelenie Bălgarija (C-83/14, EU:C:2015:480), pojem „diskriminácia na základe etnického pôvodu“ uvedený v článku 1 a článku 2 ods. 1 smernice 2000/43 sa má použiť bez ohľadu na to, či sa predmetné opatrenie týka osôb, ktoré majú určitý etnický pôvod alebo osôb, ktoré nemajú taký pôvod, ale spoločne s prvou uvedenou skupinou osôb znášajú konkrétne znevýhodnenie vyplývajúce z tohto opatrenia.

24 Po tretie v prípade kladnej odpovede vzniká podľa tohto súdu otázka, či cieľ politiky vzdelávania, ktorý sleduje program Bucerius Jura a ktorý nie je spojený s diskriminačnými kritériami, predstavuje objektívne odôvodnenie v zmysle článku 2 ods. 2 písm. b) smernice 2000/43.

25 Podľa znenia výzvy na predkladanie žiadostí je cieľom programu Bucerius Jura pomáhať prostredníctvom podpory, ktorú poskytuje na výskumné alebo študijné projekty v zahraničí, obzvlášť kvalifikovaným absolventom právnického štúdia v Nemecku spoznať cudzie právne systémy, získať skúsenosť v zahraničí a nadobudnúť jazykové znalosti. Keďže tento cieľ sa nespája so žiadnym diskriminačným kritériom, vnútroštátny súd zastáva názor, že prax nadácie nepredstavuje nepriamu diskrimináciu.

26 Práve za týchto okolností Bundesgerichtshof (Spolkový súdny dvor) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru nasledujúce prejudiciálne otázky:

„1. Spadá poskytovanie štipendií zaregistrovaným združením, ktoré majú podporiť výskumné alebo študijné projekty v zahraničí, pod pojem ‚vzdelanie‘ v zmysle článku 3 ods. 1 písm. g) smernice [2000/43]?

2. V prípade kladnej odpovede na prvú otázku:

Predstavuje v rámci poskytovania štipendií uvedených v prvej prejudiciálnej otázke podmienka žiadosti týkajúca sa prvej štátnej skúšky z práva absolvovanej v Nemecku nepriamu diskrimináciu žiadateľa v zmysle článku 2 ods. 2 písm. b) smernice [2000/43], keď žiadateľ, ktorý je občan Únie, síce získal porovnateľný diplom v štáte, ktorý nie je členom Európskej únie, bez toho, aby výber miesta, kde diplom získal, súvisel s etnickým pôvodom žiadateľa, ale na základe svojho bydliska v Nemecku a plynulého ovládania nemeckého jazyka mal rovnako ako štátny príslušník možnosť zložiť prvú štátnu skúšku z práva po štúdiu práva v Nemecku?

Je v tomto ohľade rozhodujúce, že tento štipendijný program bez toho, aby sa spájal s diskriminačnými kritériami, sleduje cieľ pomáhať absolventom štúdia práva v Nemecku prostredníctvom podpory výskumného alebo študijného projektu v zahraničí spoznať cudzie právne systémy, získať skúsenosť v zahraničí a nadobudnúť jazykové znalosti?“

O prejudiciálnych otázkach

O prvej otázke

27 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd pýta Súdneho dvora, či sa má článok 3 ods. 1 písm. g) smernice 2000/43 vykladať v tom zmysle, že poskytovanie štipendií na podporu výskumných alebo študijných projektov v zahraničí súkromnou nadáciou spadá pod pojem „vzdelanie“ v zmysle tohto ustanovenia.

28 Na úvod je potrebné zdôrazniť, ako to vyplýva zo spisu, ktorý má Súdny dvor k dispozícii, že základným cieľom programu Bucerius Jura je podporovať prístup k univerzitným výskumným alebo študijným projektom v oblasti práva v zahraničí prostredníctvom poskytovania finančných príspevkov žiadateľom, ktoré zahŕňajú plné mesačné štipendium vo výške 1 000 eur alebo v prípade štúdia vo Veľkej Británii alebo v Spojených štátoch 1 500 eur, jednorazový príspevok na odjazd vo výške 500 eur, náhradu cestovných výdavkov, ako aj príspevok na registračné poplatky v maximálnej výške 12 500 eur, pričom registračné poplatky sú v celom rozsahu hradené až do výšky 5 000 eur a nad túto sumu v rozsahu 50 %.

29 Preto je potrebné overiť, či pojem „vzdelanie“ v zmysle článku 3 ods. 1 písm. g) smernice 2000/43 zahŕňa prístup k vzdelaniu, a ak áno, či také štipendiá, ako tie, ktoré sú poskytované v rámci programu Bucerius Jura, môžu spadať pod tento pojem.

30 V tomto ohľade je potrebné pripomenúť, že vzhľadom na to, že v smernici 2000/43 sa nenachádza žiadna definícia pojmu „vzdelanie“, určenie významu a rozsahu tohto pojmu sa podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora musí určiť v súlade s jeho obvyklým významom v bežnom jazyku, pričom sa zohľadní kontext, v ktorom sa používa, a ciele sledované právnou úpravou, ktorej je súčasťou (pozri analogicky rozsudok z 3. septembra 2014, Deckmyn a Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, bod 19, ako aj citovanú judikatúru).

31 Na úvod je potrebné poznamenať, ako to uviedla generálna advokátka v bodoch 22 a 23 svojich návrhov, že pojem „vzdelanie“ sa v obvyklom význame v rámci bežného jazyka vníma ako akty alebo procesy odovzdávania alebo získavania najmä informácií, poznatkov, porozumenia, postojov, hodnôt, zručností, kompetencií alebo správania.

32 Hoci je nepochybné, že pod pojem „vzdelanie“ v obvyklom význame v rámci bežného jazyka spadajú univerzitné výskumy a štúdie v oblasti práva, ku ktorým má program Bucerius Jura podporovať prístup, je potrebné konštatovať, že tento pojem sám osebe na prvý pohľad nezahŕňa prístup k vzdelaniu ani poskytovanie takých finančných príspevkov, o aké ide vo veci samej.

33 Pokiaľ ide ďalej o kontext právnej úpravy, v ktorom sa používa pojem „vzdelanie“, je potrebné zdôrazniť, že sa nachádza v článku 3 smernice 2000/43. Tento článok sa týka vecnej pôsobnosti tejto smernice, ktorá má za cieľ v súlade so svojím článkom 1 stanoviť rámec pre boj proti diskriminácii na základe rasy alebo etnického pôvodu so zámerom uplatniť zásadu rovnosti zaobchádzania v členských štátoch.

34 Pokiaľ ide napokon o ciele sledované touto smernicou, jej odôvodnenie 16 stanovuje, že je dôležité ochraňovať všetky fyzické osoby proti diskriminácii na základe rasy alebo etnického pôvodu.

35 Pokiaľ ide konkrétne o vecnú pôsobnosť smernice 2000/43, z jej odôvodnenia 12 vyplýva, že na zabezpečenie rozvoja demokratických a tolerantných spoločností, ktoré umožňujú účasť všetkých osôb bez ohľadu na ich rasový alebo etnický pôvod, by sa mala realizovať osobitná akcia v oblasti diskriminácie založenej na rasovom alebo etnickom pôvode, ktorá by najmä mala pokryť oblasti, ktoré

sú uvedené v článku 3 ods. 1 tejto smernice (rozsudky z 12. mája 2011, Runevič-Vardyn a Wardyn, C-391/09, EU:C:2011:291, bod 41, ako aj zo 16. júla 2015, ČEZ Razpredelenie Bălgarija, C-83/14, EU:C:2015:480, bod 40).

36 Ako už teda Súdny dvor rozhodol vzhľadom na cieľ smernice 2000/43 a povahu práv, ktoré má chrániť, ako aj okolnosť, že táto smernica je v príslušnej oblasti len vyjadrením zásady rovnosti zaobchádzania, ktorá je jednou zo všeobecných zásad práva Únie zakotvenou v článku 21 Charty základných práv Európskej únie, pôsobnosť uvedenej smernice nemožno vymedziť reštriktívne (rozsudky z 12. mája 2011, Runevič-Vardyn a Wardyn, C-391/09, EU:C:2011:291, bod 43, ako aj zo 16. júla 2015, ČEZ Razpredelenie Bălgarija, C-83/14, EU:C:2015:480, bod 42).

37 Ako však uviedla generálna advokátka v bodoch 32 a 34 svojich návrhov, teleologický výklad pojmu „vzdelanie“ v zmysle článku 3 ods. 1 písm. g) smernice 2000/43 po prvé vyžaduje, aby sa prístup k vzdelaniu považoval za jeden z podstatných aspektov tohto pojmu, keďže nejde o vzdelanie bez možnosti prístupu k nemu, a teda že by nebolo možné dosiahnuť cieľ tejto smernice, ktorým je boj proti diskriminácii v oblasti vzdelania, ak by bola diskriminácia povolená vo fáze prístupu k vzdelaniu.

38 Po druhé náklady spojené s účasťou na výskumnom projekte alebo programe vzdelávania sa musia považovať za súčasť prístupu k vzdelaniu, ktorá je teda zahrnutá do pojmu „vzdelanie“, keďže dostupnosť finančných zdrojov potrebných na takúto účasť môže podmieniť prístup k uvedenému projektu alebo programu.

39 Preto je potrebné sa domnievať, že finančné príspevky vo forme štipendií spadajú pod pojem „vzdelanie“ v zmysle článku 3 ods. 1 písm. g) smernice 2000/43, pokiaľ existuje dostatočne úzka súvislosť medzi týmito finančnými príspevkami a účasťou na výskumnom projekte alebo konkrétnom programe vzdelávania, ktorý sám spadá pod tento pojem. Platí to najmä v prípade, ak tieto finančné príspevky súvisia s účasťou potenciálnych žiadateľov na takomto výskumnom alebo študijnom projekte, ak majú za cieľ odstrániť všetky potenciálne finančné prekážky takejto účasti alebo ich časť a ak sú spôsobilé dosiahnuť tento cieľ.

40 S výhradou overenia vnútroštátnym súdom sa zdá, že je to aj prípad štipendií, o ktoré ide vo veci samej, keďže sa zdá, že svojou povahou odstraňujú všetky potenciálne finančné prekážky účasti na univerzitných výskumných projektoch alebo študijných programoch v oblasti práva v zahraničí alebo ich časť, a to tým, že prispievajú k tomu, aby dotknutí žiadatelia boli schopní znášať vyššie cestovné výdavky a životné náklady vyplývajúce z presťahovania sa do zahraničia, ako aj registračné poplatky súvisiace s uvedenými výskumnými projektmi alebo programami vzdelávania.

41 Na rozdiel od toho, čo tvrdí nadácia a nemecká vláda, tieto konštatovania nie sú spochybnené ani úvahami založenými na genéze článku 3 ods. 1 písm. g) smernice 2000/43, ani štruktúrou tohto ustanovenia.

42 Na jednej strane totiž ako zdôraznila generálna advokátka v bode 43 svojich návrhov, z genézy článku 3 ods. 1 písm. g) smernice 2000/43 jednoznačne nevyplýva, že by vypustenie výrazu „vrátane grantov a štipendií pri plnom rešpektovaní zodpovednosti členských štátov za obsah výučby a organizáciu vzdelávacích systémov a ich kultúrnu a jazykovú rozmanitosť“, ktorý bol uvedený v pôvodnom návrhu Komisie, z ktorého táto smernica vychádza, počas legislatívneho postupu, bolo odôvodnené vôľou normotvorcu Únie obmedziť pôsobnosť tohto ustanovenia.

43 Na druhej strane ako to uviedla generálna advokátka v bodoch 44 a 45 svojich návrhov, ani okolnosť, že v článku 3 ods. 1 smernice 2000/43 sa spresňuje rozsah väčšiny pojmov, ktoré sú v ňom uvedené, prostredníctvom dodatočných údajov, ani skutočnosť, že odborné vzdelávanie je výslovne uvedené v článku 3 ods. 1 písm. b) tejto smernice, neznamená, že by sa vyžadoval reštriktívny výklad pojmu „vzdelanie“ v zmysle článku 3 ods. 1 písm. g) uvedenej smernice, ktorý by bol v rozpore s cieľmi tejto smernice, ako sú pripomenuté v bodoch 34 až 36 tohto rozsudku.

44 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy je na prvú otázku potrebné odpovedať tak, že článok 3 ods. 1 písm. g) smernice 2000/43 sa má vykladať v tom zmysle, že poskytovanie štipendií na podporu výskumných alebo študijných projektov v zahraničí súkromnou nadáciou spadá pod pojem „vzdelanie“ v zmysle tohto ustanovenia, ak existuje dostatočne úzka súvislosť medzi poskytovanými finančnými príspevkami a účasťou na týchto výskumných alebo študijných projektoch, ktoré samotné spadajú pod tento pojem „vzdelanie“. Platí to najmä v prípade, ak tieto finančné príspevky súvisia s účasťou potenciálnych žiadateľov na takomto výskumnom alebo študijnom projekte, ak majú za cieľ odstrániť všetky potenciálne finančné prekážky takejto účasti alebo ich časť a ak sú spôsobilé dosiahnuť tento cieľ.

O druhej otázke

45 Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 2 ods. 2 písm. b) smernice 2000/43 vykladať v tom zmysle, že skutočnosť, že súkromná nadácia so sídlom v členskom štáte vyhradzuje poskytovanie štipendií na podporu výskumných alebo študijných projektov v oblasti práva v zahraničí pre žiadateľov, ktorí v tomto členskom štáte absolvovali takú skúšku z práva, o akú ide v konaní vo veci samej, predstavuje nepriamu diskrimináciu z dôvodu rasy alebo etnického pôvodu v zmysle tohto ustanovenia.

46 Podľa tohto článku sa za nepriamu diskrimináciu považuje prípad, ak by v dôsledku navonok neutrálneho predpisu, kritéria alebo zvyklosti bola znevýhodnená osoba určitej rasy alebo etnického pôvodu v porovnaní s inými osobami, ibaže by uvedený predpis, kritérium alebo zvyklosť boli objektívne odôvodnené legitímnym cieľom a prostriedky na jeho dosiahnutie by boli primerané a nevyhnutné.

47 Pojem „znevýhodnená“ v zmysle tohto ustanovenia sa má chápať tak, že znamená, že z dôvodu dotknutého predpisu, kritéria alebo praxe sú znevýhodnené predovšetkým osoby danej rasy alebo daného etnického pôvodu (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 16. júla 2015, ČEZ Razpredelenie Bălgarija, C-83/14, EU:C:2015:480, bod 100, a zo 6. apríla 2017, Jyske Finans, C-668/15, EU:C:2017:278, bod 27).

48 Takýto pojem sa teda uplatňuje len vtedy, keď je účinkom údajného diskriminačného opatrenia znevýhodnenie konkrétneho etnického pôvodu. Navyše existenciu znevýhodneného zaobchádzania nemožno konštatovať všeobecne a abstraktne, ale špecificky a konkrétne so zreteľom na dotknuté priaznivé zaobchádzanie (rozsudok zo 6. apríla 2017, Jyske Finans, C-668/15, EU:C:2017:278, body 31 a 32).

49 V tomto prípade je nesporné, že skupina, ktorú nadácia zvýhodňuje pri poskytovaní štipendií, o ktoré ide vo veci samej, zahŕňa osoby, ktoré spĺňajú podmienku úspešného absolvovania prvej štátnej skúšky z práva, zatiaľ čo znevýhodnená skupina pozostáva zo všetkých osôb, ktoré túto podmienku nespĺňajú.

50 Je potrebné konštatovať, že rovnako ako v prípade okolností vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok zo 6. apríla 2017, Jyske Finans (C-668/15, EU:C:2017:278), žiadna skutočnosť v spise, ktorý má Súdny dvor k dispozícii, neumožňuje domnievať sa, že osoby patriace k určitému etniku by boli viac dotknuté uvedenou podmienkou týkajúcou sa absolvovania prvej štátnej skúšky z práva než osoby patriace k iným etnikám.

51 Preto sa zdá, že konštatovanie nepriamej diskriminácie z dôvodu takejto podmienky je v každom prípade vylúčené.

52 Z toho vyplýva, že na druhú otázku je potrebné odpovedať tak, že článok 2 ods. 2 písm. b) smernice 2000/43 sa má vykladať v tom zmysle, že skutočnosť, že súkromná nadácia so sídlom v členskom štáte vyhradzuje poskytovanie štipendií na podporu výskumných alebo študijných projektov v oblasti práva

v zahraničí pre žiadateľov, ktorí v tomto členskom štáte absolvovali takú skúšku z práva, o akú ide v konaní vo veci samej, nepredstavuje nepriamu diskrimináciu z dôvodu rasy alebo etnického pôvodu v zmysle tohto ustanovenia.

O trovách

53 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (prvá komora) rozhodol takto:

1. **Článok 3 ods. 1 písm. g) smernice Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod, sa má vykladať v tom zmysle, že poskytovanie štipendií na podporu výskumných alebo študijných projektov v zahraničí súkromnou nadáciou spadá pod pojem „vzdelanie“ v zmysle tohto ustanovenia, ak existuje dostatočne úzka súvislosť medzi poskytovanými finančnými príspevkami a účasťou na týchto výskumných alebo študijných projektoch, ktoré samotné spadajú pod tento pojem „vzdelanie“. Platí to najmä v prípade, ak tieto finančné príspevky súvisia s účasťou potenciálnych žiadateľov na takomto výskumnom alebo študijnom projekte, ak majú za cieľ odstrániť všetky potenciálne finančné prekážky takejto účasti alebo ich časť a ak sú spôsobilé dosiahnuť tento cieľ.**

2. **Článok 2 ods. 2 písm. b) smernice 2000/43 sa má vykladať v tom zmysle, že skutočnosť, že súkromná nadácia so sídlom v členskom štáte vyhradzuje poskytovanie štipendií na podporu výskumných alebo študijných projektov v oblasti práva v zahraničí pre žiadateľov, ktorí v tomto členskom štáte absolvovali takú skúšku z práva, o akú ide v konaní vo veci samej, nepredstavuje nepriamu diskrimináciu z dôvodu rasy alebo etnického pôvodu v zmysle tohto ustanovenia.**

Podpisy